

دانشگاه شهید بهشتی
Shahid Beheshti University

پروژه پایانی

درس شناسایی الگو

مدرس: دکتر آرمین سلیمی بدر

پاییز ۱۴۰۳

مقدمه

با پیشرفت سریع الگوریتم‌های هوش مصنوعی، یادگیری ماشین و یادگیری عمیق، صنایع مختلف به دنبال بهره‌گیری از این تکنولوژی‌ها برای بهبود فرآیندها و افزایش بهره‌وری هستند. صنعت خودروسازی نیز از این قاعده مستثنی نیست و در سال‌های اخیر شاهد تحولاتی چشمگیر در این حوزه بوده است. هوش مصنوعی به خودروسازان این امکان را می‌دهد که از داده‌های گسترده‌ای که خودروها در طول کارکرد خود تولید می‌کنند، برای بهینه‌سازی مصرف سوخت، کاهش آلاینده‌گی، افزایش ایمنی و بهبود تجربه رانندگی استفاده کنند.

یکی از چالش‌های مهم در صنعت خودرو، مصرف سوخت و آلاینده‌گی برآمده از آن است. با توجه به نگرانی‌های زیست‌محیطی و قوانین سخت‌گیرانه‌تر در زمینه انتشار گازهای گلخانه‌ای، تولید خودروهای با بهره‌وری انرژی بالاتر و آلاینده‌گی کمتر به یک اولویت اساسی تبدیل شده است. در این راستا، الگوریتم‌های هوش مصنوعی می‌توانند در بهینه‌سازی موتورهای احتراق داخلی، طراحی خودروهای هیبریدی و الکتریکی، و حتی پیش‌بینی رفتار رانندگی کاربران برای کاهش مصرف سوخت، نقش کلیدی ایفا کنند.

همچنین، استفاده از یادگیری ماشین می‌تواند به تحلیل و پیش‌بینی الگوهای مصرف سوخت و رفتار رانندگی کمک کند و از داده‌های واقعی خودروها برای ارائه پیشنهادات بهینه به رانندگان و خودروسازان بهره‌برداری کند. یادگیری عمیق نیز با تحلیل داده‌های پیچیده می‌تواند در کاهش خطاهای انسانی و افزایش کارایی سیستم‌های مدیریت انرژی خودروها تأثیرگذار باشد.

در کنار مصرف سوخت و آلاینده‌گی، تکنولوژی‌های هوش مصنوعی و یادگیری ماشین می‌توانند در ارتقای سیستم‌های خودروان، بهبود سیستم‌های ناوبری و حتی مدیریت ترافیک شهری به کمک داده‌های جمع‌آوری شده از خودروها مؤثر باشند. این فناوری‌ها نویدبخش آینده‌ای هستند که در آن خودروها نه تنها هوشمندتر، بلکه دوستدار محیط زیست خواهند بود.

در این پروژه تمرکز ما استفاده از داده‌های واقعی یک شرکت خودروسازی است که از طریق کامپیوتر مرکزی خودرو (ECU) جمع‌آوری شده است. ما با استفاده از این داده‌ها می‌توانیم نوع رفتار رانندگی را مشخص کنیم، تعویض دنده را برای افزایش لذت رانندگی و کاهش مصرف سوخت بهینه‌سازی کنیم، مصرف سوخت خودرو را در سیکل‌های استاندارد اروپا و آسیا پیش‌بینی کنیم. البته مسائل بهینه‌سازی می‌تواند با استفاده از یادگیری تقویتی انجام شود که در این درس مدنظر نیست.

هنر شرکت‌های بزرگ خودروسازی استفاده از الگوریتم‌های کلاسیک یادگیری ماشین برای انجام این موارد است زیرا پیاده سازی این نوع الگوریتم‌ها راحت‌تر است و همچنین می‌توان از این الگوریتم‌ها در کامپیوتر داخلی خودرو در آینده نزدیک برای بهینه سازی رانندگی استفاده کنند.

دادگان

در قسمت قبل در مورد اهمیت استفاده از داده‌های واقعی برای آموزش و پژوهش صحبت شد. همان طور که اشاره شد این داده‌های واقعی یک خودرو است که از طریق ECU داده برداری شده‌است. این داده‌ها از یک ماشین خاص ولی با چندین راننده متفاوت داده برداری شده‌است، نوع رانندگی این راننده‌ها به صورت کم‌مصرف، مصرف متوسط و پر مصرف می‌باشند. داده‌های موجود در پیوست شامل این چند رانندگی و یک داده دیگر خودرویی با سوخت عالی می‌باشد که در ادامه کارکرد هر یک از این داده‌ها گفته شده است. داده‌های چندین راننده شامل ستون‌های زیر می‌باشد:

Time: زمان رانندگی (ثانیه)

ES: سرعت دور موتور خودرو (دور بر دقیقه)

CT: گشتاور خودرو (نیوتن متر)

TFAR: نسبت هوا به سوخت

TP: موقعیت دریچه گاز خودرو (درصد از ۰ تا ۱۰۰)

APP: موقعیت پدال گاز خودرو (درصد از ۰ تا ۱۰۰)

C: دمای مایع خنک کننده خودرو (درجه سانتی‌گراد)

S: سرعت خودرو (کیلومتر بر ساعت)

G: دنده فعلی خودرو

CM: مسافت پیموده شده به صورت تجمعی (کیلومتر)

TPF: سوخت مصرفی خودرو به صورت تجمعی (لیتر)

FQ: کیفیت سوخت خودرو

Slope: شیب مسیر

همان طور که گفته شد این داده به صورت فایل اکسل و دارای ستون‌های گفته شده‌است.

ابتدا پیش پردازش‌های لازم مانند رسم هیستوگرام و مشخص کردن توزیع هر ویژگی، محاسبه میانگین، انحراف معیار و... انجام دهید، انجام پیش‌پردازش‌های اولیه روی داده‌ها کمک می‌کند تا درک بهتری از مسئله پیدا کنید.

سپس با استفاده از این داده‌ها میزان هم‌بستگی هر یک نسبت به مصرف سوخت لحظه‌ای را بیابید، محاسبه مصرف سوخت لحظه‌ای دست خودتان است و می‌توانید مصرف لحظه‌ای را در ۱۰۰ کیلومتر محاسبه کنید یا فقط از اختلاف لحظه‌ای مصرف تجمعی (با شیف‌ت به بالا یا پایین و یا بدون شیف‌ت) محاسبه کنید. برای پیدا کردن بهترین حالت می‌توانید از ماتریس هم‌بستگی استفاده کنید. توجه داشته باشید این پارامتر در قسمت‌های بعدی مورد استفاده است پس بهتر است بهترین حالت را در نظر بگیرید.

برای محاسبه مصرف سوخت در ۱۰۰ کیلومتر می‌توانید از فرمول زیر استفاده کنید.

$$\text{مقدار سوخت مصرف شده (لیتر)} \times 100 = \text{مصرف سوخت در 100 کیلومتر} \times \frac{\text{مسافت طی شده (کیلومتر)}}{100}$$

بخش اول

رفتار رانندگی مبتنی بر داده از طریق تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از سنسورها و سیستم‌های پیشرفته مانند GPS شتاب‌سنج‌ها، دوربین‌ها و سیستم‌های کنترل خودر (OBD)، الگوهای رانندگی رانندگان را شناسایی و تحلیل می‌کند. داده‌های کلیدی در قسمت قبل مورد بررسی قرار گرفته است. با تحلیل این اطلاعات، می‌توان الگوهای رفتاری رانندگان را به دسته‌هایی مانند رانندگی تهاجمی، معمولی و محافظه‌کارانه تقسیم کرد. البته ممکن است تعداد خوشه‌های بهینه بیشتر از این تعداد باشد.

شناسایی راننده (Driver Identification) با استفاده از تکنیک‌های یادگیری ماشین، هوش مصنوعی و داده‌کاوی، به‌طور دقیق هویت راننده را بر اساس سبک رانندگی، فشار پا روی پدال، فرمان‌دهی و سایر ویژگی‌های رانندگی تشخیص می‌دهد. این روش با استفاده از بیومتریک رفتاری، یک نوع امضای منحصر به فرد برای هر راننده ایجاد می‌کند که امکان تشخیص افراد مختلف حتی در یک خودرو مشترک را فراهم می‌کند، و اگر خودرویی ربوده شود با استفاده از این داده‌ها خودرو به‌صورت خودکار اجازه رانندگی به سارق را نمی‌دهد.

همچنین شناسایی رفتارهای خطرناک مانند شتاب‌های ناگهانی، تغییر مسیرهای غیرمنتظره و ترمزهای شدید به سامانه‌های پیشرفته امکان می‌دهد هشدارهای لازم را به راننده ارسال کنند یا حتی خودرو را به‌طور خودکار کنترل کنند. این موضوع در کاهش تصادفات و ارتقای ایمنی نقش اساسی دارد.

رفتارهای رانندگی پرمصرف مانند شتاب‌گیری‌های شدید، توقف‌های مکرر و حرکت‌های نامناسب در ترافیک، باعث افزایش مصرف سوخت می‌شوند. از طریق پایش و تحلیل داده‌های رانندگی، می‌توان عادات نادرست رانندگان را اصلاح و آن‌ها را به سمت رانندگی بهینه‌تر هدایت کرد. این موضوع نه تنها مصرف سوخت و هزینه‌ها را کاهش می‌دهد، بلکه انتشار آلاینده‌های زیست‌محیطی را نیز محدود می‌کند، همچنین می‌توان با نشان دادن امتیاز یا پیشنهاد در صفحه نمایش خودرو تأثیر مثبتی بر روی رانندگی فرد در طول زمان داشت.

در نتیجه، با ترکیب تحلیل داده‌های رانندگی و شناسایی راننده، می‌توان به بهبود ایمنی جاده‌ها، کاهش مصرف سوخت و بهینه‌سازی عملکرد خودروها دست یافت. این فناوری‌ها به‌خصوص در حوزه حمل‌ونقل هوشمند، خودروهای اشتراکی و ناوگان‌های حمل‌ونقل تجاری بسیار کاربرد دارند.

با توجه به توضیحات بالا از اهمیت خوشه‌بندی یا دسته‌بندی رانندگان مطلع شدید. حال در این قسمت باید با استفاده از داده‌های موجود در پوشه Cluster، رانندگان را به ۳ یا ۵ دسته مختلف تقسیم و خوشه‌بندی کنید. برای ۳ دسته رانندگی می‌توانید از برچسب‌های رانندگی Eco، Normal، Sport استفاده کنید که رانندگی Eco راننده کم‌مصرف و Sport راننده پرمصرف می‌شوند، برای ۵ دسته نیز از برچسب‌های Full Eco،

Full Sport، Semi Sport، Normal، Semi Eco استفاده کنید که مصرف سوخت مانند دسته بندی قبلی است. فقط برای خوشه بندی مجاز به استفاده از **ستون مصرف تجمعی** یا **لحظه ای خودرو** نیستید. در این قسمت شما می توانید از روش های بی نظارت (unsupervised) یا نیمه نظارتی (semi-supervised) برای خوشه بندی (cluster) استفاده کنید. روش حل این مسئله و استفاده از ویژگی ها با خلاقیت خودتان می باشد و پس از خوشه بندی باید ویژگی های خوشه بندی شده را با استفاده از PCA کاهش بعد داده (اگر بیشتر از ۲ بعد باشد) و در یک نمودار رسم کنید.

سپس در یک فایل پیوست (Filename_Label) نام فایل به همراه برچسب های ۳ تایی و ۵ تایی موجود است که شما بعد از خوشه بندی باید با لیبل های داده شده در فایل پیوست دقت بالای ۸۵٪ درصد به دست آورید. برای دستیابی به دقت مورد انتظار شما باید از خلاقیت خود و **مقاله های ضمیمه شده** استفاده کنید، برای نمونه استفاده از روش های رأی گیری و یا روش های Ensemble Clustering یا افزودن پارامترهای آماری به عنوان ویژگی می تواند مؤثر باشد.

بخش دوم

بعد از انجام مرحله اول نوبت به پیشبینی مصرف سوخت لحظه‌ای رانندگان می‌رسد. در این قسمت شما باید از الگوریتم‌های مختلف یادگیری ماشین مانند رگرسیون، جنگل تصادفی و... برای پیشبینی مصرف سوخت لحظه‌ای هر یک از فایل‌ها اقدام کنید. برای این کار نخست با استفاده از داده‌های پوشه train مدل‌های خود را آموزش داده و دقت مدل را با استفاده از داده‌های موجود در پوشه test ارزیابی کنید، در این قسمت بهترین مدل خود و همچنین ویژگی‌های مورد استفاده را همراه با دقت MAPE که به صورت فرمول زیر است برای هر فایل به صورت جداگانه گزارش کنید. انتظار می‌رود که خطای تست‌های شما کمتر از ۲۵٪ باشد. همچنین با استفاده از SHapley Additive exPlanations (SHAP) اثرگذاری هر ویژگی برای پیشبینی مصرف سوخت را توضیح دهید.

$$MAPE = \frac{1}{n} \sum_{t=1}^n \left| \frac{A - P}{A} \right|$$

که در این فرمول A مصرف لحظه‌ای واقعی و P مقدار پیشبینی شده توسط شما می‌باشد. فقط توجه داشته باشید که ممکن است مصرف لحظه‌ای در مواردی برابر ۰ شود که محاسبه فرمول امان پذیر نمی‌باشد پس در این موارد مقدار را none گذاشته و از تعداد n کم کنید.

نکته ۱: استفاده از تمام ویژگی‌ها آزاد نیست و فقط می‌توانید از ۶ ویژگی برای پیشبینی مصرف سوخت استفاده کنید پس توجیه خود برای استفاده از هر یک از ویژگی‌ها را توضیح دهید. البته می‌توانید از این ویژگی‌ها، ویژگی‌های جدید ایجاد کنید، مثلاً شتاب که تفاضل سرعت در هر لحظه است یا تفاضل دور موتور یا همچنین شتاب خودرو در ۳ ستون توسط شیف‌ت بالا و پایین تولید شده باشد. پس این قسمت نیز نیاز به خلاقیت دارد و عدم وجود آن ممکن است دقت مورد نظر را فراهم نکند.

نکته ۲: استفاده از مدل‌های یادگیری عمیق مجاز نمی‌باشد.

همه مدل‌ها باید ذخیره شده و در فایل ارسالی شما برای تست موجود باشند همچنین در یک بلوک امکان خواندن فایل جدید و تست با استفاده از مدل شما فراهم باشد.

بخش سوم

کیفیت بنزین در تولید آلاینده‌گی و مصرف سوخت خودرو یک عامل بسیار تأثیرگذار می‌باشد. این عامل به‌ویژه در خودروهای پرخوران (Turbo) بسیار چشمگیر می‌باشد زیرا این نوع موتورهای بنزینی به کیفیت سوخت حساس هستند و حتی ممکن هست باعث تخریب موتور در طولانی مدت شوند.

در فایل Bad_Good_Fuel_part3 که در پیوست موجود است چندین سفر از یک خودرو موجود می‌باشد که این سفرها با استفاده از سوخت‌های مختلف تست و بررسی شده‌اند. شاخص کیفیت سوخت در این فایل در ستون FQ موجود است که مقدار این ستون بین ۰ و ۱ می‌باشد. عدد ۰ نشانگر کیفیت کم و ۱ نشانگر کیفیت خوب سوخت است. حال با استفاده از ویژگی‌هایی که در قسمت پیش استفاده کردید و ویژگی جدید FQ بهترین مدل خود را با این ویژگی‌ها آموزش داده و مدل خود را ذخیره کنید. ستون trip نشان دهنده شماره سفر می‌باشد و برای صحت سنجی کار خود باید ۴ سفر با کیفیت سوخت‌های متفاوت برای داده آزمایش خود جدا کنید و مقدار MAPE را برای هر یک گزارش کنید. حال فرض کنید این خودرو در همه قسمت‌ها یکسان بوده با فرض اینکه داده‌های قسمت پیش همین خودرو با کیفیت سوخت ۰ می‌باشد، مصرف جدید هر فایل در ۱۰۰ کیلومتر را با استفاده از سوخت خوب ($FQ=1$) به‌دست آورید فایل خروجی شما باید در یک فایل اکسل، ستون‌های نام فایل و مصرف خودرو در ۱۰۰ کیلومتر موجود باشد. انتظار می‌رود که مصرف پیشبینی شده شما کمتر از مقدار واقعی باشد (البته در مواردی ممکن است بیشتر باشد).

در این قسمت می‌توانید کیفیت سوخت را به‌صورت پیوسته یا گسسته انتخاب کنید برای نمونه کیفیت بد عددی بین ۰ تا ۰,۴ و کیفیت متوسط عددی بین ۰,۴ تا ۰,۸ و کیفیت عالی عددی بین ۰,۸ تا ۱ می‌باشد. همچنین باید مقدار هم‌بستگی این پارامتر نسبت به مصرف سوختی که انتخاب کرده‌اید مشخص شده باشد.

نکات حائز اهمیت در تحویل پروژه

- ۱- تحویل پروژه از طریق سامانه درس‌افزار می‌باشد.
- ۲- کد باید در قالب نوت‌بوک و نتایج آن قابل مشاهده باشد، عدم توجه به این موضوع باعث کسر نمره می‌شود. همه روش‌های تست شده هم موجود باشد.
- ۳- پروژه را در قالب یک فایل فشرده بارگذاری کنید و نام فایل به صورت زیر باشد.
Project-StudentName1- StudentName2
- ۴- پروژه به صورت گروه دو نفره است و هرگونه تقلب از سایر گروه‌ها، استفاده از کدهای آماده و استفاده از AI های مرسوم نمره تمرین را صفر می‌کند.
- ۵- گزارش نویسی برای تحلیل و بررسی ایده‌های مورد استفاده بخشی از نمره پروژه را داراست، پس یک گزارش کامل شامل مقدمه، توضیح مختصر ایده‌های استفاده شده، تحلیل بخش‌های خواسته شده نه کم و نه زیاد است. پس وقت کافی برای گزارش نویسی صرف شود.
- ۶- در صورت داشتن هرگونه سؤال با ایدی‌های زیر در ارتباط باشید:

@sirmmp

@ali_es779

پیروز باشید.